

Betaalde uren of groenpluk?

evaluatie Stage/WPL Tweedegraads Lerarenopleidingen en PABO

Author(s)

Agricola, Bas

Publication date

2020

Document Version

Final published version

License

CC BY-NC-ND

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Agricola, B. (2020). *Betaalde uren of groenpluk? evaluatie Stage/WPL Tweedegraads Lerarenopleidingen en PABO*. (1.0 ed.) Hogeschool van Amsterdam, Faculteit Onderwijs en Opvoeding.
https://pure.hva.nl/admin/files/7146776/Betaalde_Uren_of_Groenpluk.pdf

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

BETAALDE UREN OF GROENPLUK?

Evaluatie Stage/WPL Tweedegraads Lerarenopleidingen en PABO

Afdeling Onderwijs en Onderzoek / Faculteit Onderwijs en Opvoeding
2020

BETAALDE UREN OF GROENPLUK?

Evaluatie Stage/WPL Tweedegraads Lerarenopleidingen en PABO

AUTEUR

Bas Agricola

AFDELING

Afdeling Onderwijs en Onderzoek / Faculteit Onderwijs en Opvoeding

DATUM

17 juni 2020

TYPE PROJECT

Evaluatie Stage/WPL Tweedegraads Lerarenopleidingen en PABO

VERSIE

1.0

© 2019 Copyright Hogeschool Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Hogeschool Amsterdam.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
1. Management summary	4
2. Introductie.....	5
2.1 Aanleiding onderzoek Groenpluk	5
2.2 Onderzoeksvragen	5
3. Algemene gegevens.....	6
3.1 Tweedegraads lerarenopleidingen	6
3.2 PABO	6
4. Betaald voor de klas	7
4.1 Hoe kwam je aan de betaalde uren?	7
4.2 Verschillen tussen voltijd vs deeltijd.....	7
4.3 Verschillen tussen tweedegraads opleidingen	7
5. Redenen om betaald voor de klas te staan	9
5.1 Belangrijkste redenen.....	9
5.2 Omscholing	9
5.3 Levensfase	10
5.4 Uitdaging en afwisseling	10
5.5 Ervaring en verantwoordelijkheid	10
6. Urenbesteding betaald voor de klas	11
6.1 Urenbesteding door tweedegraads student	11
6.2 Urenbesteding door PABO student.....	12
6.3 Urenbesteding tussen voltijd/deeltijd tweedegraads studenten	12
7. Stage en begeleiding tijdens betaalde uren	14
7.1 Stagebegeleiding tweedegraads	14
7.2 Rekening houden met studie	14
7.3 Invloed op je studievoortgang	15
8. Onbetaald, maar wel gevraagd	17
8.1 Te druk met studie.....	17
8.2 Risico op studievertraging	17
8.3 Te druk met baan	18
8.4 Nog niet klaar voor	18
8.5 Prioriteit bij studie	18
9. Conclusie	19
Literatuurlijst	20
Bijlage A: Vragenlijsten Betaalde Uren.....	21

1. Management summary

Dit rapport geeft de resultaten weer van een onderzoek naar de mate van groenpluk bij de tweedegraads lerarenopleidingen en de PABO van de faculteit Onderwijs en opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam.

Dit onderzoek is onder een voldoende representatieve groep afgenomen, met voldoende spreiding over de opleidingen. In totaal hebben 722 studenten de vragenlijst ingevuld. 554 waren tweedegraads studenten, 168 pabo-studenten. De beschrijvende resultaten in dit rapport laten zien dat een op de drie tweedegraads studenten betaalde uren voor de klas staat; bij de PABO studenten van dit onderzoek is dat een stuk minder, 7%.

Van de 172 studenten die aangeven betaalde uren te hebben als leerkrachten komt dit vooral voor bij de technische vakken en de talen, de traditionele tekortvakken.

De belangrijkste redenen die worden gegeven om te kiezen voor betaalde uren variëren van het grijpen van een kans tot het goed kunnen gebruiken van het geld. Meestal hebben de studenten zelf gesolliciteerd op een baan, rond de 40% is benaderd door een school. Maar ook de afwisseling, het opdoen van ervaring en krijgen van verantwoordelijkheid zijn belangrijke redenen om betaalde voor de klas te staan.

Studenten met betaalde uren staan wekelijks gemiddeld 12 uur (PABO) en 15 uur (tweedegraads) voor de klas. Met uitschieters naar onder van 2 uur in de week tot fulltime banen van 40 uur. Boven welke urengrens wordt succesvol studeren belemmerd voor een voltijd respectievelijk een deeltijd student. Er is ook gekeken naar het aantal uren dat met opleidingsscholen is afgesproken dat studenten maximaal betaald voor de klas staan. Slechts 7 voltijd studenten blijken meer betaalde uren te werken dan is afgesproken met de opleidingsscholen.

Het werken van betaalde uren heeft positieve invloeden op bijvoorbeeld het zelfvertrouwen van de student, het toepassen van de theorie in de praktijk, als ook een goede kijk of het vak van leerkracht. Maar de keerzijde is het verleggen van de prioriteit van studie naar werk en een negatieve invloed op de tijd voor het sociale leven.

De groep die er bewust voor kiest om geen betaalde uren voor de klas te staan, geeft antwoorden van dezelfde strekking maar in de tegenovergestelde richting. Ze willen de verantwoordelijkheid nog niet dragen, zijn er nog niet klaar voor, hebben er geen tijd voor naast hun studie en willen geen studievertraging oplopen, maar juist versnellen.

Concluderend kan gesteld worden dat van een klassieke groenpluk in deze context niet kan worden gesproken. Studenten worden niet uit de schoolbanken gekaapt door werkgevers. Van een bepaalde vorm van groenpluk kan wel worden gesproken. Een vorm van groenpluk waarin studenten extra druk ervaren om effectief en efficiënt te studeren, zowel wanneer ze er voor gevraagd worden als wanneer ze zelf kiezen om betaalde uren voor de klas te staan. Wanneer de individuele student meer voordelen van de betaalde uren ervaart dan nadelen, zal dit een geaccepteerde vorm van groenpluk zijn.

2. Introductie

2.1 Aanleiding onderzoek Groenpluk

Aanleiding voor dit onderzoek is dat er in de lerarenopleidingen onvoldoende zicht is op het fenomeen van groenpluk. Hierbij staat een leraar in opleiding onbevoegd voor de klas en studenten krijgen dan veelal te maken met de conflicterende belangen van hun leerlingen en hun eigen studievoortgang, met als resultaat dat een student studieachterstand oploopt of zelfs uitvalt. Gezien de maatschappelijke problematiek is dit een onwenselijke situatie, zo gaven de opleidingsmanagers in verschillende gesprekken aan.

De afdeling O&O heeft aangeboden om de omvang van de groenpluk in kaart te brengen en hiertoe een aparte vragenlijst toe te voegen aan de jaarlijkse stage-evaluatie (pabo) en de werkplekevaluatie (tweedegraads). De opleidingsmanagers hebben hier positief op geantwoord en ingestemd met de vragenlijst en methode van onderzoek. De vragenlijsten zijn afgestemd met de coördinatoren en uitgevoerd aan het eind van het tweede semester 2018-2019.

Er is sprake van zogenaamde groenpluk bijvoorbeeld bij beroepen met een krappe arbeidsmarkt. Bij groenpluk nemen werkgevers studenten in dienst voordat zij hun diploma hebben behaald (Inspectie van het Onderwijs, 2019). Deze groenpluk komt al jaren voor, vooral in periodes van hoogconjunctuur (OCW, 2008; OCW, 2017).

In dit onderzoek is daarom in kaart gebracht hoeveel studenten voor de klas staan, voor hoeveel uren, wat de redenen van studenten zijn om al dan niet in te gaan op de mogelijkheid om betaald voor de klas te staan naast hun opleiding en hoe ze hun ervaringen beoordelen als ze betaald voor de klas staan. Belangrijke parameters hierbij zijn de afspraken die over de inzet in betaald werk door studenten met de opleidingsscholen gemaakt zijn. Voor alle studenten geldt in principe een maximaal van 0,25 fte in een aanstelling als onderwijsassistent, of voor derdejaars studenten als zij een kleine vacatureruimte vervullen. Voor LIO's geldt een maximum van 0,5 fte in een aanstelling als onbevoegd docent (SONF, 2019).

De vragenlijst die is afgenomen bij de studenten van de tweedegraads opleidingen is grotendeels dezelfde als bij de PABO (zie Bijlage A). Echter op sommige onderwerpen is de tweedegraads vragenlijst uitgebreider geweest waardoor in dit rapport niet op alle punten tussen de PABO en de tweedegraads kon worden vergeleken.

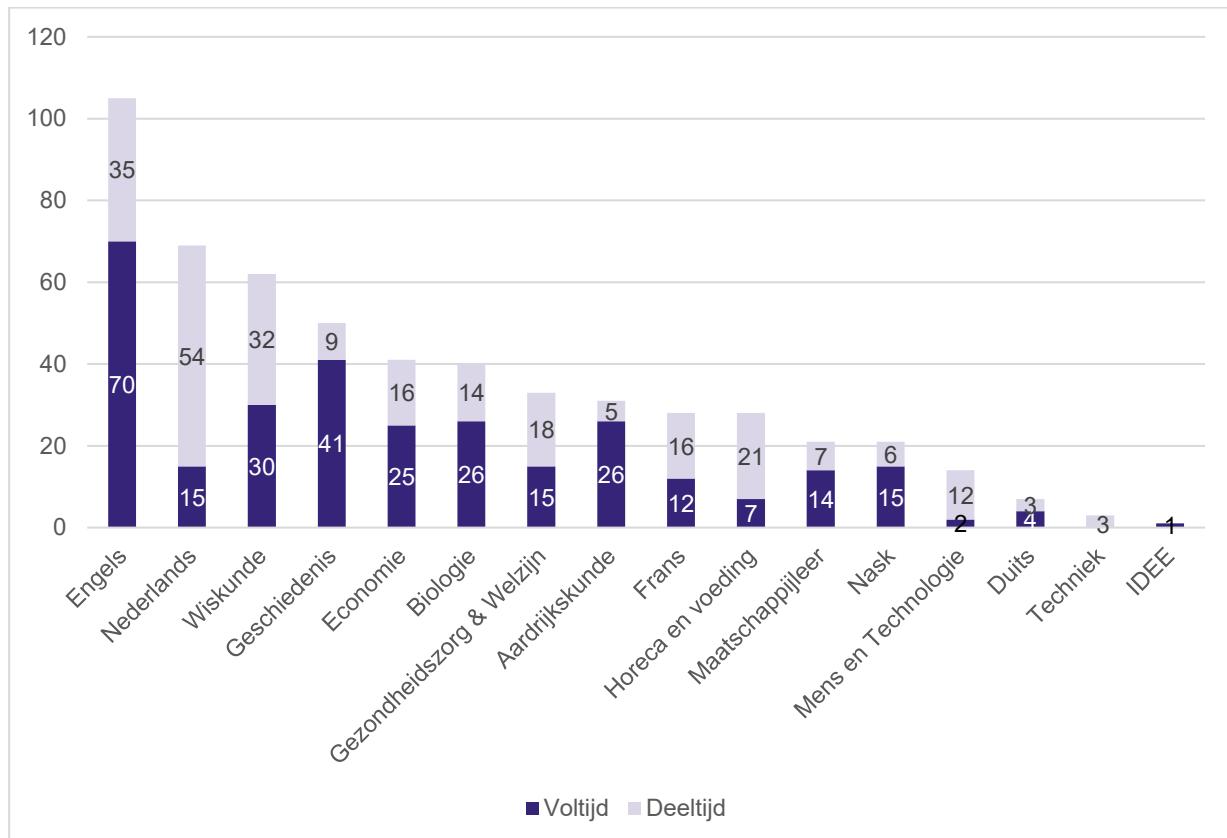
2.2 Onderzoeksvragen

De vraag die in dit rapport centraal staat is hoe vaak studenten kiezen om wel of geen betaalde uren voor de klas te staan en welke invloed studenten vinden dat die keuze heeft op hun studie. Ook is onderzocht in hoeverre de aanstellingen in overeenstemming zijn met de afspraken. Vindt er een bepaalde vorm van groenpluk plaats bij de lerarenopleidingen waarin studenten kiezen voor betaalde uren boven de in de partnerschappen afgesproken normen, met negatieve gevolgen zoals studie-vertraging? Of worden juist de positieve kanten van het betaald voor de klas staan als argument gebruikt? Zijn er verschillen tussen de opleidingen in de mate waarin studenten een betaalde aanstelling hebben?

3. Algemene gegevens

3.1 Tweedegraads lerarenopleidingen

In totaal hebben 554 studenten de vragenlijst ingevuld. Ze liepen stage bij 20 verschillende scholen. Van deze groep was 54,7% (n = 303) voltijd student en 45,3% (n = 251) deeltijd student. Ze volgden hun opleiding bij 16 verschillende opleidingen (zie Figuur 1).

Figuur 1 Aantal deelnemende studenten aan vragenlijst (n = 554) per tweedegraads opleiding

3.2 PABO

In totaal hebben 168 PABO studenten de vragenlijst ingevuld. Van deze groep was 53,6% (n = 90) voltijd student; 14,3% (n = 24) deeltijd student en 29,8% (n = 50) UPvA student.

4. Betaald voor de klas

Van de 554 tweedegraads studenten die stage hebben gelopen in studiejaar 2018-2019 en de vragenlijst hebben ingevuld, geeft 31,0% (n = 172) aan dat ze betaald voor de klas staan. Dit past bij het beeld over de meeste deeltijd studenten die al een aanstelling hebben. Van de 168 PABO studenten geeft slechts 7,1% (n = 12) aan dat ze betaalde uren hebben.

4.1 Hoe kwam je aan de betaalde uren?

De tweedegraads studenten die betaald voor de klas staan is gevraagd hoe ze aan de betaalde baan zijn gekomen. Van de 172 betaalde studenten geeft 51,7% (n = 89) aan dat ze zelf hebben gesolliciteerd op een vacature; 38,4% (n = 66) geeft aan dat de school hen een aanbod hebben gedaan:

“Door samenloop van toevalligheden kon ik op deze school betaald aan de slag. De school had 1 vacature en ik had al een open sollicitatie lopen.” (S32; deeltijd; Wiskunde)

Een 10,5% (n = 18) is op een andere manier aan betaalde uren gekomen. Een van de belangrijkste antwoorden in deze open categorie was het feit dat de studenten al werkten bij hun stageschool. Een aantal als instructeur, sommige al als docent bijvoorbeeld Maatschappijleer of Aardrijkskunde. Die ervaring hadden sommige al 8 tot 18 jaar:

“Ik ben al 12 jaar docent waarvan 10 jaar maatschappijleer.” (S17; deeltijd; Maatschappijleer)

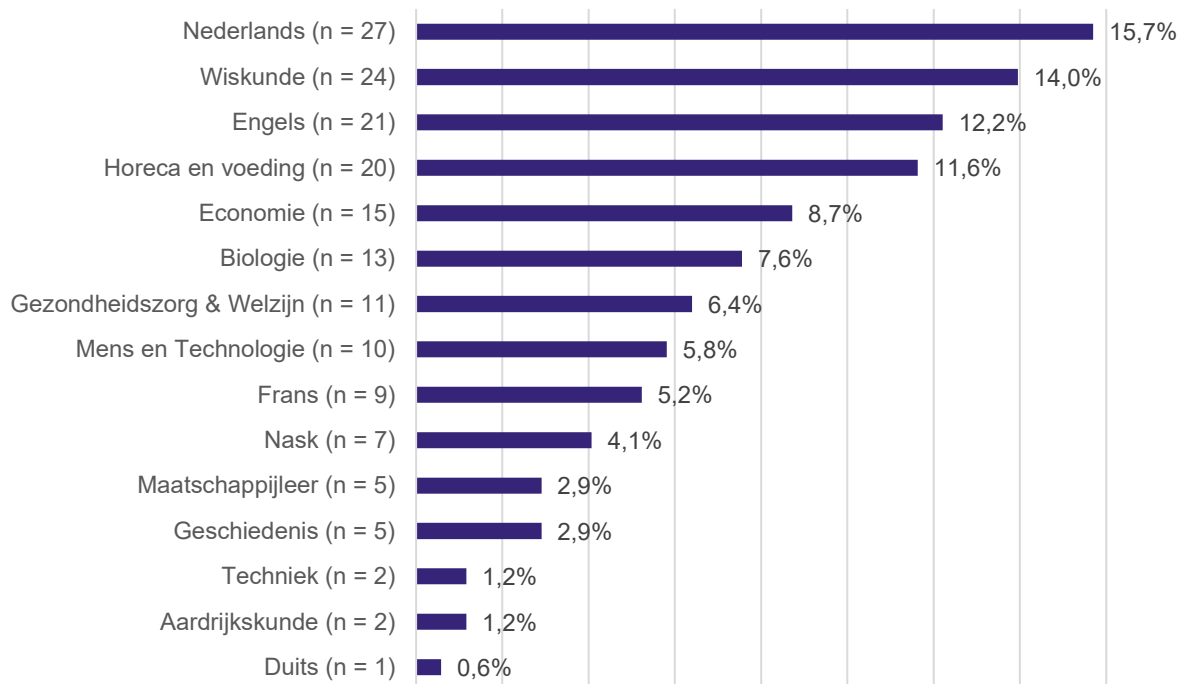
4.2 Verschillen tussen voltijd vs deeltijd

Tussen voltijd en deeltijd studenten zijn deze verschillen zoals verwacht groot: van de tweedegraads studenten met betaalde uren voor de klas is 76,2% (n = 131) deeltijd student en 24,4% (n = 42) is voltijd student. Van de PABO studenten met betaalde uren voor de klas zijn 2 studenten deeltijd student en 10 studenten voltijd student. Binnen de groep tweedegraads deeltijdstudenten heeft meer dan de helft (52,2%; n = 131) van de 251 deeltijdstudenten betaalde uren. Binnen de groep voltijdstudenten krijgt 13,9% (n = 42) van het totaal van 303 voltijdstudenten betaalde uren. De achtergrond van de studenten (leeftijd, vooropleiding, thuissituatie) is met deze vragenlijst niet in kaart gebracht; deze kenmerken van de student kunnen om die redenen niet worden meegewogen.

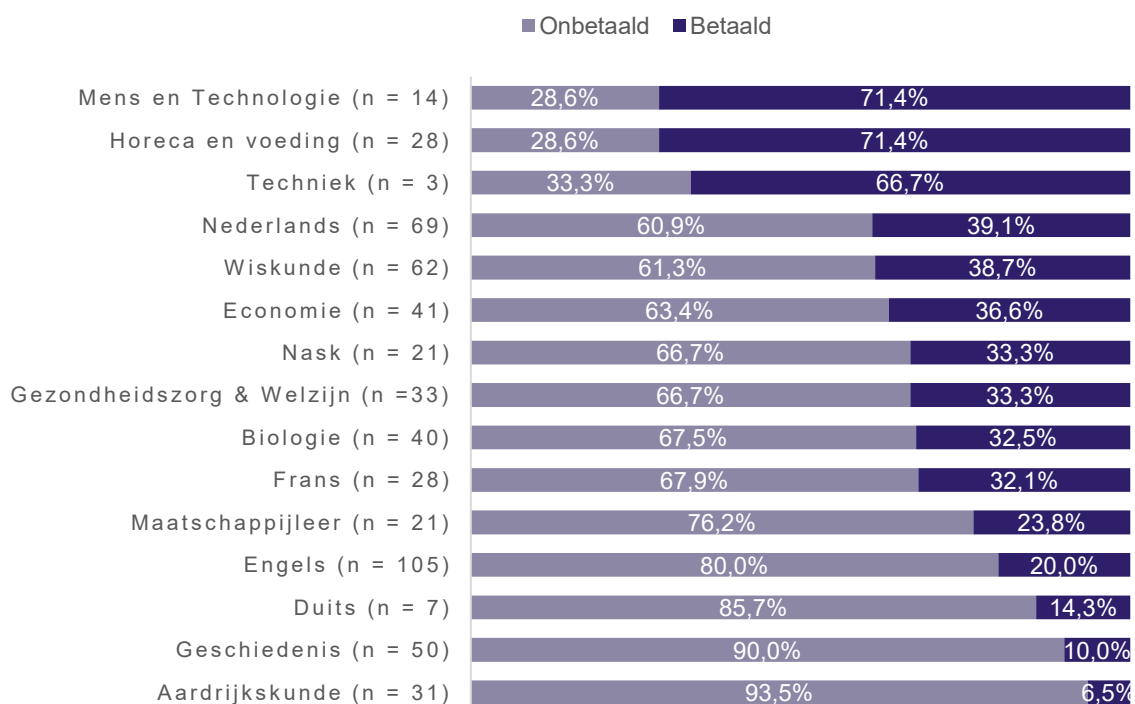
4.3 Verschillen tussen tweedegraads opleidingen

Tussen opleidingen zijn er ook verschillen; van de 172 studenten die aangeven betaalde uren te hebben als leerkrachten lijkt dit vooral voor te komen bij de opleidingen Nederlands (15,7%; n = 27), Wiskunde (14,0%; n = 24), Engels (12,2%; n = 21); en Horeca en Voeding (11,6%; n = 20). Bij bijvoorbeeld de maatschappijvakken Aardrijkskunde (1,2%, n = 2); Geschiedenis (2,9%; n = 5); en Maatschappijleer (2,9%; n = 5) komt dit veel minder voor (zie Figuur 2). In Figuur 3 wordt gekeken naar de verdeling tussen wel of geen betaalde uren binnen een opleiding. Dan blijkt het aantal studenten met

betaalde uren relatief groot is bij de opleiding Mens en Technologie en de opleiding Horeca en Voeding (beiden 71,4%).

Figuur 2 Percentage studenten met betaalde uren per tweedegraads opleiding van totale groep betaalde studenten (n = 172)

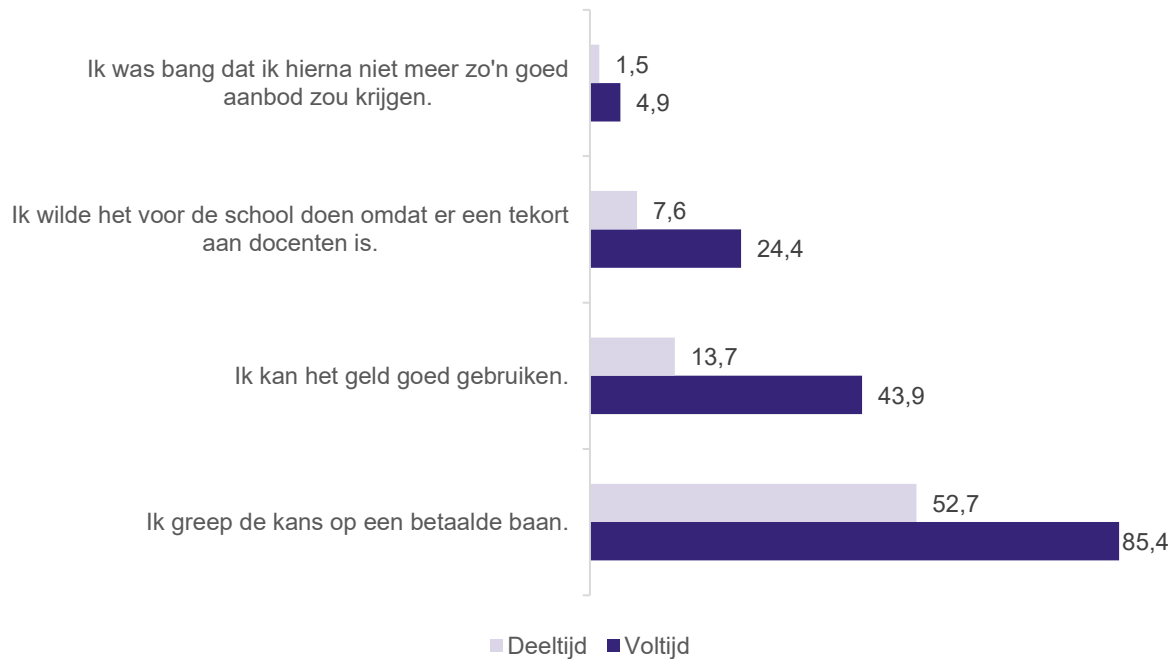

Figuur 3 Percentage studenten met onbetaalde vs betaalde uren binnen een tweedegraads opleiding

5. Redenen om betaald voor de klas te staan

5.1 Belangrijkste redenen

De 131 deeltijd studenten en 41 voltijd studenten van de tweedegraads opleidingen die betaald voor de klas staan zijn gevraagd naar de redenen waarom ze daar voor gekozen hebben. Van vier redenen is gevraagd in hoeverre ze op hen van toepassing zijn (zie Figuur 4):

Figuur 4 Percentage redenen van deeltijd studenten (n = 131) en voltijd studenten (n = 41) met betaalde uren bij de tweedegraads opleidingen

Er zijn verschillen tussen voltijd en deeltijd studenten, maar de resultaten sluiten aan bij verwachtingen. Voltijd studenten zien het meer als een kans; deeltijd studenten hebben de betaalde uren als noodzaak in hun levensfase. De antwoorden op de open categorie illustreren dat hieronder.

5.2 Omscholing

Van de 172 tweedegraads studenten heeft 37,2% (n = 64) aangegeven dat ze nog andere redenen hebben om te kiezen voor betaald voor de klas staan. Veel redenen in deze open categorie zijn gericht op dat de studenten al docent zijn op de middelbare school en het gewoon hun baan is voor vaak al meer dan 10 jaar en dat de studie wordt gedaan in het kader van omscholing. Studenten laten zich omscholen voor een bevoegdheid in een ander vak, bijvoorbeeld van Aardrijkskunde naar Wiskunde:

“De school heeft een tekort aan wiskunde docenten en een overschot aan aardrijkskunde docenten. Ik ben dus een aantal uren wiskunde gaan geven ipv aardrijkskunde.” (S509; deeltijd; Wiskunde)

5.3 Levensfase

Een aantal tweedegraads studenten geeft aan dat ze al jaren werken en in een levensfase zitten met bijvoorbeeld een hypotheek. Voor hen is onbetaald studeren of stagelopen niet meer passend en haalbaar:

“Ik doe de deeltijdopleiding omdat ik mij laat omscholen naar het vak van docent Engels, ik ben 40+ en heb een eigen huis met hypotheek, ik kan niet eindeloos stage blijven lopen i.v.m. financiële verplichtingen die nu eenmaal bij mijn levensfase horen.” (S27; deeltijd; Engels)

5.4 Uitdaging en afwisseling

Soms is het geld niet de drijfveer, maar gaat het puur om de uitdaging zelfstandig voor de klas te staan, zo geeft een student aan:

“Het was voor mij de kans van m’n leven. Er werd mij gevraagd of ik drie klassen over wilde nemen van een langdurig zieke docent. Ik pakte de kans met beide handen aan. Ik deed het echt om ervaring op te doen en uren te maken voor de klas. Het geld was voor mij niet belangrijk omdat ik al een vaste weekend baan heb.” (S14; voltijd; geschiedenis)

Sommige tweedegraads studenten zijn ook afkomstig uit andere sectoren, bijvoorbeeld uit het primair onderwijs, uit het bedrijfsleven of ze zijn zelfstandig ondernemer:

“Bezigheidstherapie. Ik ben als ondernemer veelal zelfstandig en solitair bezig. Voor de klas staan is een welkome afleiding en draagt bij aan het sociale.” (S93; deeltijd; NaSk)

5.5 Ervaring en verantwoordelijkheid

En tot slot zijn ervaring en verantwoordelijkheid redenen om betaalde uren aan te nemen. Met een betaalde baan doe je meer ervaring op; daarnaast krijg en neem je meer verantwoordelijkheid voor de klas en in de school:

“Ik wilde ook meer uren ervaring opbouwen. Ik vind dat ik veel meer en sneller hebt geleerd door on the job te werken. Ik kon veel flexibler mijn opdrachten voor de HvA uitwerken, plannen en doen. Ik heb veel baat gehad om meteen mijn eigen klas te dragen. Ik heb veel advies gevraagd aan verschillende collega's ook buiten Engels. Mijn teamleider heeft mij ook veel ondersteuning gegeven...Ik deed het zo omdat ik de verantwoordelijkheid wilde hebben. Ik zou het niet voor VT studenten aanraden.” (S66; deeltijd; Engels)

6. Urenbesteding betaald voor de klas

6.1 Urenbesteding door tweedegraads student

De tweedegraads studenten die betaalde uren voor de klas staan is gevraagd hoeveel uur ze betaald les geven, hoeveel tijd hen dat kost inclusief voorbereiding en voor hoeveel weken per jaar dit van toepassing is. Voor de 172 tweedegraads studenten geldt dat ze gemiddeld 15,54 uur per week (SD = 8,53) betaald voor de klas staan, dat dit hen gemiddeld 21,11 uur per week (SD = 13,29) tijd kost inclusief voorbereiding en dat ze dit gemiddeld 37,11 weken per jaar (SD = 10,72) doen. Hoewel het interessant is om ook naar de verschillende opleidingen te kijken, zijn de aantallen studenten te klein om gemiddelden te rapporteren en is de variantie in uren en weken te groot om dit goed te interpreteren. Om toch een beschrijvend inzicht te bieden, worden hieronder per opleiding wel de mediaan¹, de minimale en maximale waarden gerapporteerd (zie Tabel 1).

Tabel 1 Aantal uur besteed aan betaald voor de klas staan door tweedegraads studenten

Opleiding	N	Uren les			Uren besteed			Weken per jaar		
		Mdn	Min	Max	Mdn	Min	Max	Mdn	Min	Max
Horeca en Voeding	20	22,5	6	38	25,0	4	80	40,0	25	52
Mens en Technologie	10	22,5	15	40	29,0	12	50	40,0	30	42
Maatschappijleer	5	22,0	4	32	32,0	6	40	52,0	40	52
Techniek	2	21,5	17	26	13,5	2	25	38,0	34	42
Wiskunde	24	16,0	2	32	20,0	1	42	40,0	35	52
Gezondheidsz & Welzijn	11	14,0	4	24	10,0	6	32	40,0	25	52
Aardrijkskunde	2	14,0	8	20	7,5	5	10	30,0	30	30
Economie	15	13,0	2	25	20,0	2	50	40,0	10	52
Nederlands	27	12,0	4	40	24,0	6	50	40,0	5	52
Engels	21	11,0	4	29	20,0	4	48	40,0	8	52
Frans	9	9,0	2	20	12,0	1	30	40,0	5	50
Nask	7	9,0	7	42	15,0	5	42	40,0	39	52
Geschiedenis	5	8,0	6	16	20,0	10	38	30,0	3	40
Duits	1	8,0	8	8	30,0	30	30	10,0	10	10
Biologie	13	7,0	2	24	14,0	3	45	40,0	15	42

Noot. N = aantal studenten per opleiding; Mdn = Mediaan; Min = Minimaal gerapporteerde waarde; Max = Maximaal gerapporteerde waarde

¹ Mediaan is de middelste waarde in een reeks getallen, 50% van de getallen ligt onder de mediaan en 50% er boven. Het voordeel van de mediaan is dat deze minder gevoelig is voor uitbijters (outliers).

6.2 Urenbesteding door PABO student

De PABO studenten die betaalde uren voor de klas staan zijn gevraagd hoeveel uur ze betaald les geven, hoeveel tijd hen dat kost inclusief voorbereiding en voor hoeveel weken per jaar dit van toepassing is (zie Tabel 2).

Tabel 2 Urenbesteding PABO studenten met een betaalde baan

	N	Min	Max	Mean	SD
Uren les per week	12	6	18	12,42	4,68
Uren besteed per week	12	2	30	13,75	9,10
Weken per jaar les	12	4	41	26,83	14,16

6.3 Urenbesteding tussen voltijd/deeltijd tweedegraads studenten

Naast het verschil tussen opleidingen is opnieuw het verschil tussen voltijd en deeltijd studenten bekeken voor de uren die zij betaald voor de klas staan. Een onafhankelijke t-toets laat zien dat deeltijd studenten significant meer uren betaald lesgeven, meer uren besteden en meer weken per jaar betaald voor de klas staan dan voltijd studenten (zie Tabel 3).

Tabel 3 Verschil in urenbesteding tussen voltijd en deeltijd studenten van de tweedegraads opleidingen

	Voltijd studenten			Deeltijd studenten			Verschil vt en dt			
	N	Mean	SD	N	Mean	SD	F	t	df	p
Uren les per week	41	10,07	5,03	131	17,25	8,69	11,40	-5,03	170	,001*
Uren besteed per week	41	14,00	8,74	131	23,34	13,71	8,60	-4,10	170	,004*
Weken per jaar les	41	33,63	13,91	131	38,20	9,31	14,97	-2,41	170	<,001**

Noot. * = $p < 0,1$; ** = $p < 0,001$

Deze resultaten liggen in de lijn van de verwachting aangezien een kenmerk van de deeltijd studenten is dat ze betaald werk doen naast hun studie. Verschillende deeltijdstudenten zullen al werkzaam zijn in het onderwijs. Meerdere antwoorden wijzen daarop bijvoorbeeld dat een leerkracht zich laat omscholen naar een ander vak of wanneer de student al onderwijsassistent is. Echter er zijn geen persoonkenmerken nagevraagd waardoor een correctie op reeds werkzaam in het onderwijs niet kon worden uitgevoerd.

Een andere kanttekening die moet worden gemaakt is, dat de resultaten geen weergave zijn van het totaal aantal betaalde uren dat voltijd studenten werken naast hun studie. Er is namelijk specifiek gevraagd naar betaald zelfstandig voor de klas staan. Voltijd studenten die geen betaalde uren voor de klas staan kunnen betaalde uren hebben buiten de klas in hun bijbaantje. Er zal meer en ander onderzoek nodig zijn om een effect van betaalde uren op studentsucces te meten.

6.4 Urenbesteding boven afgesproken norm

Belangrijke parameter om vast te stellen of studenten te veel uren werken zijn de afspraken die over de inzet in betaald werk door studenten met de opleidingsscholen gemaakt zijn. Voor alle studenten geldt in principe een maximaal van 0,25 fte in een aanstelling als onderwijsassistent, of voor derdejaars studenten als zij een kleine vacature ruimte vervullen. Voor LIO's geldt een maximum van 0,5 fte in een aanstelling als onbevoegd docent (SONF, 2019).

De betaalde uren die studenten hebben opgegeven in de vragenlijst zijn afgezet tegen de norm die is afgesproken met de opleidingsscholen. Aangezien er verschillen worden verwacht tussen voltijd en deeltijd studenten en tussen leerjaren is deze uitsplitsing gemaakt (zie Tabel 4).

Tabel 4 Aantal tweedegraads studenten (n = 172) met betaalde uren >10 uur (jaar 1-3) of >20 uur (jaar 4)

Jaar		N	Betaalde uren				Uren norm	N boven norm
			Mean	SD	Min	Max		
Jaar 1	Vt	2	4,00	2,83	2	6	10	0
	Dt	16	17,44	9,17	4	38	10	13
Jaar 2	Vt	4	8,00	3,27	4	12	10	1
	Dt	33	16,82	8,90	4	40	10	22
Jaar 3	Vt	6	12,17	2,99	7	16	10	5
	Dt	44	18,25	10,09	0	42	10	33
Jaar 4	Vt	30	10,00	5,60	0	23	20	1
	Dt	38	15,87	6,98	4	32	20	9

Voor de 12 PABO studenten met betaalde uren is ook gekeken hoeveel uren zij boven de norm betaalde uren lesgeven. Van deze 12 studenten zijn er 8 voltijd vierdejaars studenten, zij hebben gemiddeld 12,25 uur betaalde uren en komen ook individueel niet boven de norm van 20 uur uit. Drie studenten zijn deeltijd student in hun 1^e, 2^e of 3^e jaar en werken 2, 6 en 5 uur boven de (voltijd) norm van 10 uur. Tot slot is er nog 1 voltijd tweedegraads student die 8 uur betaalde uren werkt.

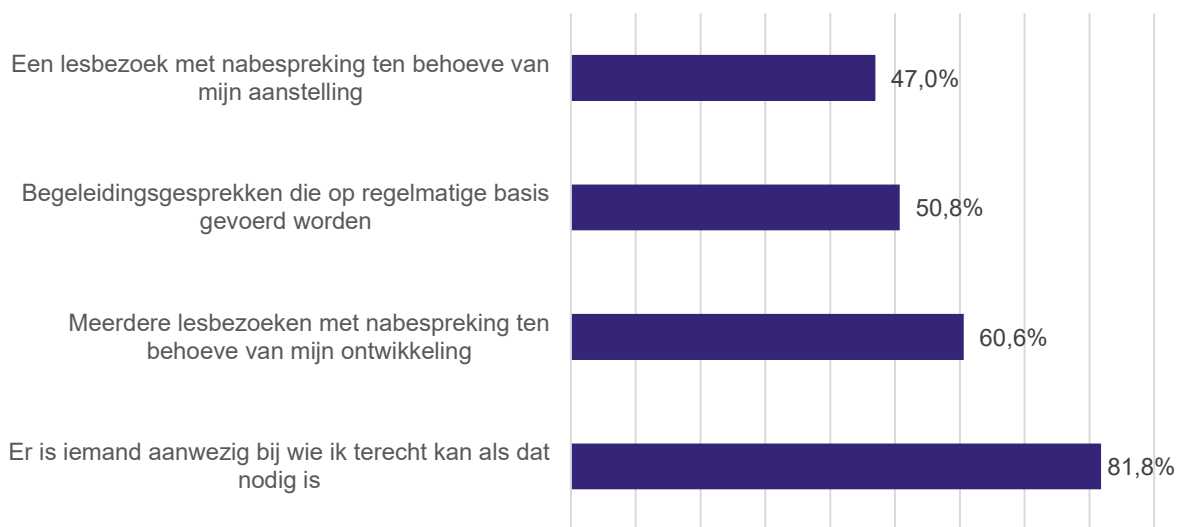
Rekening houdend met de uren norm die is afgesproken met de opleidingsscholen, werken er 7 studenten boven de norm. Als een grote overschrijding van deze norm met aantal studenten en/of aantal uren kan worden gezien als een vorm van groenpluk, dan valt het voor de deelnemende studenten in dit onderzoek heel erg mee. Bij de deeltijd studenten is hantering van dezelfde norm niet vanzelfsprekend, maar het aantal uren dat deeltijd studenten werken is soms erg hoog.

7. Stage en begeleiding tijdens betaalde uren

7.1 Stagebegeleiding tweedegraads

Studenten die betaalde uren voor de klas staan is gevraagd naar hun stage activiteiten en de begeleiding die ze ontvingen tijdens de betaalde uren. Van de 172 studenten geeft 90,7% (n = 156) aan dat ze tijdens de betaalde uren stageactiviteiten konden uitvoeren. Een 76,7% (n = 132) geeft aan dat de school waar gewerkt wordt begeleiding heeft geregeld voor de zelfstandige uren die betaald worden.

In een vervolgvraag hebben deze 132 studenten geantwoord waar deze begeleiding uit bestond. Het verschil tussen de deeltijd studenten (n = 97) en de voltijd studenten (n = 35) was minimaal waardoor deze resultaten voor de hele groep worden weergegeven (zie Figuur 5):

Figuur 5 Begeleiding van tweedegraads studenten die betaald voor de klas staan

Tot slot werd de vraag gesteld waar de begeleiding nog meer uit bestond. Enkele antwoorden werden nog gegeven: dat het ging om nabesprekingen, om inter- en supervisie, om observaties, met beoordelingen en tweewekelijkse werkgesprekken, tot zelf een coachingstraject met bijeenkomsten en een eigen coach.

7.2 Rekening houden met studie

Studenten die betaalde uren voor de klas staan is gevraagd hoe de werkgever in haar begeleiding rekening houdt met de studie van de student. Van de 172 studenten geeft 86,0% (n = 148) aan dat de werkgever rekening houdt met hun studie. Zo geeft 30,2% (n = 52) aan dat ze bepaalde taken niet hoeft te doen, zoals surveilleren, huiswerkklas of het draaien van invaluren. Een 31,4% (n = 54) geeft aan dat ze studieuren heeft in hun betaalde baan.

Studenten geven nog wat open antwoorden van manieren waarop de werkgever rekening houdt met hun studie. Zo geven verschillende studenten aan dat de werkgever rekening houdt met het toetsrooster van de HvA, dan kunnen ze verlof opnemen of hoeven ze niet in te vallen.

Maar een student geeft ook aan dat er veel vrijheid wordt gegeven hoe het onderwijs wordt ingericht en dat leerlingen gebruikt mogen worden voor pedagogische en didactische experimenten. Verschillende studenten geven aan dat ze worden doorbetaald als ze les hebben op de HvA. Studenten hoeven alleen les te geven, geen toetsen af te nemen, geen teamvergaderingen bij te wonen.

7.3 Invloed op je studievoortgang

Studenten die betaalde uren voor de klas staan is tot slot gevraagd of dit betaald lesgeven invloed heeft op hun studievoortgang. Van de 172 studenten geeft 56,4% (n = 97) aan dat dit inderdaad invloed heeft. Aangezien de vraag geen richting heeft gegeven aan een positieve of negatieve invloed is dit percentage moeilijk te interpreteren.

Studenten werd wel gevraagd waar die invloed dan uit bestaat. In die antwoorden zijn wel degelijk positieve invloeden terug te vinden, bijvoorbeeld op motivatie, verschillende studenten geven aan dat die is gestegen:

“Het geeft vertrouwen en zekerheid. Geeft ondersteuning, en het motiveert. Geeft een gezonde studiedruk om deze studie in vier jaar af te kunnen ronden.” (S37; deeltijd; Horeca en voeding)

Studenten benoemen de extra ervaring die ze opdoen door betaald en zelfstandig voor de klas te staan:

“Ervaningsleren met de eindverantwoordelijkheid voor een groep leerlingen. Zodoende krijg ik een goede kijk op het werk wat ik in de toekomst volledig zelfstandig ga doen.” (S30; deeltijd; Mens en technologie)

Ook geven studenten aan dat ze nu beter en sneller in staat zijn om de theorie die ze leren op de HvA meteen in de praktijk te brengen:

“Doordat ik als een volledige docent voor de klas sta voor 0,8 fte, herken ik punten die tijdens de lessen op de HvA aangehaald worden en kan hier dan op inspelen.” (S51; deeltijd; Mens en technologie)

Maar er zijn ook keerzijden. Studenten geven aan dat werk vaker de prioriteit krijgt boven de studie:

“Het betaald lesgeven heeft prioriteit gekregen. Ik voel de verantwoordelijkheid van het uitvoeren van de lessen.” (S517; voltijd; Biologie)

En als het voorbereiden van de lessen zo veel tijd en verantwoordelijkheid vraagt, dan geven studenten aan dat dit onvermijdelijk leidt tot studievertraging:

“Ik vond het les geven zo leuk dat ik minder uren aan mijn vakken heb gezeten en dus ook studiepunten heb laten liggen voor een overgang naar naar jaar 3.” (S158; voltijd; Wiskunde)

Naast studievertraging geven ook verschillende studenten aan dat de combinatie van werken en studeren leidt tot druk op het sociale leven:

“Ik ben vooral in de avonden veel bezig met mijn studie en dat heeft invloed op mijn andere tijd voor gezin en ontspanning.” (S57; deeltijd; Horeca en voeding)

Ondanks deze negatieve kanten zou van de 172 studenten 82,0% (n = 141) een andere student adviseren om ook zelfstandig betaald voor de klas te gaan staan.

8. Onbetaald, maar wel gevraagd

De groep die geen betaalde uren heeft op dit moment heeft wel de vraag gehad of ze dit jaar wel betaald en zelfstandig voor de klas te staan. Van de 381 tweedegraads studenten die geen betaalde uren werken bij hun stageschool geeft 13,9% (n = 53) aan dat ze inderdaad gevraagd zijn. Daarvan zijn 32 voltijd studenten en 21 deeltijd studenten gevraagd. Vooral bij de vakken Nederlands (n = 11), Wiskunde (n = 10) en Engels (n = 10) zijn studenten gevraagd om betaalde uren te komen werken. Dit sluit aan bij het lerarentekort dat vooral deze vakken treft.

Van de 156 PABO studenten die geen betaalde uren werken bij hun stageschool geeft 13,5% (n = 21) aan dat ze gevraagd zijn om betaalde uren voor de klas te werken. In een vervolgvraag zijn zowel tweedegraads als PABO studenten gevraagd waarom ze geen gebruik hebben gemaakt van dit aanbod om betaald les te geven.

8.1 Te druk met studie

Een aantal tweedegraads studenten gaf aan dat een baan met betaalde uren niet te combineren is met de opleiding op de HvA:

“Dat dit toch te veel tijd gaat kosten naast studie, En meest waarschijnlijk studie vertraging gaat oplopen. Ook kan de druk te groot worden wat ik nu graag wil voorkomen.” (S287; deeltijd; Engels)

Dit gevoel was ook terug te vinden bij de PABO studenten, bijvoorbeeld omdat het rooster te vol is om betaalde uren er bij te doen:

“Omdat ik gewoon elke dag les had. Ook al zou ik het willen was er gewoon echt geen tijd voor.” (S23; PABO)

8.2 Risico op studievertraging

Het kost studenten te veel tijd, waardoor de studie in het gedrang zou komen. Een student zag die studievertraging gewoon gebeuren bij medestudenten en gebruikte die observatie om er mee te wachten:

“Ik wil mijn studie binnen 4 jaar afronden. In de klas merk ik dat studenten die wel al een baan hebben bijna geen studiepunten meer halen. Ook wil ik nog meer ervaring op doen.” (S312; voltijd; Wiskunde)

8.3 Te druk met baan

Sommige studenten hebben reeds een baan en dat wordt genoemd als niet te accepteren combinatie, het zou te veel worden:

“Ik heb een betaalde baan (in basisonderwijs) en wilde me niet vastpinnen aan nog een contract, want dat schept ook verplichtingen. Nu kon ik stage 3 x afzeggen ivm toets.” (S283; deeltijd; Wiskunde)

8.4 Nog niet klaar voor

Weer een ander zag echt nog een gebrek aan eigen vaardigheden:

“Ik heb nu één les zelfstandig gegeven zonder meekijkend begeleider tijdens wpl 1 en heb daarbij gemerkt dat ik echt nog niet klaar ben om zelfstandig voor de klas te staan.” (S417; voltijd; Wiskunde)

Ook onder PABO studenten leefde dit gevoel:

“Omdat ik mezelf als eerstejaars student nog niet goed genoeg voor vind lesgeven. Ik vind het onverantwoordelijk om dan de verantwoordelijkheid voor een hele klas te hebben.” (S39; PABO)

8.5 Prioriteit bij studie

En tot slot kiezen studenten niet voor betaalde uren om juist de opleiding sneller te kunnen afronden:

“Ik wil graag mijn studie versnellen, snel afstuderen om dan met een lesbevoegdheid voor de klas te staan/werken. Dus eerst mijn diploma halen, zo snel mogelijk.” (S472; deeltijd; Techniek)

Ook bij PABO studenten is dat doel terug te vinden:

“Ik wil me richten op het zo goed en zo snel mogelijk afmaken van de opleiding.” (S33; PABO)

9. Conclusie

De beschrijvende resultaten in dit rapport laten zien dat een op de drie tweedegraads studenten betaalde uren voor de klas staat; bij de PABO studenten van dit onderzoek is dat een stuk minder.

De belangrijkste redenen die worden gegeven om te kiezen voor betaalde uren variëren van het grijpen van een kans tot het goed kunnen gebruiken van het geld. Maar ook de afwisseling, het opdoen van ervaring en krijgen van verantwoordelijkheid zijn belangrijke redenen om betaalde voor de klas te staan.

Studenten met betaalde uren staan wekelijks gemiddeld 12 uur (PABO) en 15 uur (tweedegraads) voor de klas. Met uitschieters naar onder van 2 uur in de week tot fulltime banen van 40 uur. Een terechte vervolgvraag die kan gesteld worden: boven welke urengrens wordt succesvol studeren belemmerd voor een voltijd respectievelijk een deeltijd student.

Het werken van betaalde uren heeft positieve invloeden op bijvoorbeeld het zelfvertrouwen van de student, het toepassen van de theorie in de praktijk, als ook een goede kijk of het vak van leerkracht. Maar de keerzijde is het verleggen van de prioriteit van studie naar werk en een negatieve invloed op de tijd voor het sociale leven.

De groep die er bewust voor kiest om geen betaalde uren voor de klas te staan, geeft antwoorden van dezelfde strekking maar in de tegenovergestelde richting. Ze willen de verantwoordelijkheid nog niet dragen, zijn er nog niet klaar voor, hebben er geen tijd voor naast hun studie en willen geen studieovertraging oplopen, maar juist versnellen.

Er zal meer onderzoek nodig zijn om het effect van betaalde uren op de studie tot leraar te bepalen. Van een klassieke groenpluk kan in deze context niet worden gesproken. Studenten worden niet uit de schoolbanken gekaapt door werkgevers.

Van een bepaalde vorm van groenpluk kan wel worden gesproken. Een vorm van groenpluk waarin studenten extra druk ervaren om effectief en efficiënt te studeren, zowel wanneer ze er voor gevraagd worden als wanneer ze zelf voor kiezen om betaalde uren voor de klas te staan.

Wanneer de individuele student meer voordelen van de betaalde uren ervaart dan nadelen, zal dit een geaccepteerde vorm van groenpluk zijn.

Literatuurlijst

Inspectie van het Onderwijs. (2019). *De staat van het onderwijs 2019*. (Onderwijsverslag over 2017/2018). Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

OCW. (2008). *Voortijdig schoolverlaten*. (Brief minister en staatssecretaris over aanpak van schooluitval, 18 maart 2008.). Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

OCW. (2017). *Plan van aanpak lerarentekort*. (Brief aan voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal 24 februari 2017). Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Bijlage A: Vragenlijsten Betaalde Uren

Tabel A1. Vragenlijst Betaalde Uren Tweedegraads opleidingen

Vragenlijst tweedegraads opleidingen
Algemene gegevens
Stage school
Opleiding
Voltijd / deeltijd
Betaalde uren
Sta je betaald zelfstandig voor de klas?
Hoe ben je aan de betaalde uren gekomen?
Waarom geef je betaald les?
Ik kan het geld goed gebruiken.
Ik wilde het voor de school doen omdat er een tekort aan docenten is.
Ik was bang dat ik hierna niet meer zo'n goed aanbod zou krijgen.
Ik greep de kans op een betaalde baan.
Anders
Is het je dit jaar wél gevraagd om betaald, zelfstandig voor de klas te staan?
Wat was de reden om dit niet te doen?
Ben je in voorgaande jaren benaderd om betaald, zelfstandig voor de klas te staan?
Leidde dit tot een betaalde aanstelling / benoeming?
Hoeveel uren per week geef je betaald zelfstandig les?
Hoeveel uur besteed je hier per week aan?
Voor hoeveel weken per jaar geldt dat?
Kun je ook je stageactiviteiten uitvoeren tijdens je betaalde, zelfstandige werkdag?
Is er begeleiding vanuit de school geregeld voor de uren die je betaald, zelfstandig lesgeeft?
Een lesbezoek met nabespreking ten behoeve van mijn aanstelling.
Meerdere lesbezoeken met nabespreking ten behoeve van mijn ontwikkeling.
Begeleidingsgesprekken die op regelmatige basis gevoerd worden.
Er is iemand aangewezen bij wie ik terecht kan als dat nodig is.
Anders
Wordt er binnen je betaalde aanstelling rekening gehouden met jouw studie?
Ik hoef bepaalde taken die horen bij de aanstelling niet te doen (denk aan surveilleren, huiswerkklas, draaien invaluren etc.)
Ik heb studie-uren binnen mijn betaalde baan.
Anders
Heeft het betaald, zelfstandig lesgeven invloed op je studievoortgang?
Zou je een andere student adviseren om ook zelfstandig, betaald voor de klas te gaan staan?

Tabel A2. Vragenlijst Betaalde Uren PABO

Algemeen
Sta je betaald, zelfstandig voor de klas en heb je daarvoor een aanstelling/benoeming?
Voer je stageactiviteiten uit tijdens deze werkdag?
Is er begeleiding vanuit de school geregeld?
Uren
Hoeveel uren per week geef je les?
Hoeveel uur besteed je hier per week aan (totaal, inclusief voorbereiding)?
Voor hoeveel weken per jaar geldt dat?
Heeft dit werk invloed op je studievoortgang?
Positief
Neutraal
Negatief
Is het je dit jaar wél gevraagd zelfstandig voor de klas te staan?
Ben je in voorgaande jaren benaderd zelfstandig voor de klas te staan?
In jaar 1
In jaar 2
In jaar 3
n.v.t.
Leidde dit toen tot een betaalde aanstelling/benoeming?